

En invasion av tallbit (*Pinicola enucleator*)
vintern 1954—55

Av

GUNNAR MARKGREN

Kring medium av november 1954 erhöj jag muntliga rapporter om iakttagelser av smärre tallbitflockar från tre olika platser i Skåne. Att arten ifråga under ett så tidigt skede av vintern uppträdde flockvis i landets sydligaste provins, tolkade jag som ett förbud om storinvasion, eftersom Skåne och närliggande landskap under de senaste decennierna varit ytterst sparsamt besökta av vinterströvande tallbitar.

Upprop i denna tidskrift och personliga hänvändelser till ornitologer i landet resulterade i ett relativt stort antal rapporter om tallbitobservationer i huvudsakligen Syd- och Mellansverige. Genom sammanställning av dessa uppgifter vill jag försöka ge en bild av invasionens ungefärliga förlopp och omfattning i landet. Tillgängliga utländska tidskrifter ha även kontrollerats i akt och mening att i möjligaste mån få ett begrepp om invasionens totala omfattning.

Först några allmänna uppgifter om artens förekomst.

Utbredning

Arten *Pinicola enucleator* är med ett flertal raser utbredd över nordligaste Fennoskandia, norra Ryssland och Sibirien samt Nordamerika. Nominatrasen häckar i Fennoskandia, Ryssland och i Sibirien österut till Jenisej-området, där den småningom ersättes av *P. e. pacata*.

I Norge utgöres tallbitens häckningsområde av björkskogarna vid fjordarna och dalgångarna i Finnmarken, framför allt i Sör-Varanger, Tanadalen och vid Porsangerfjorden. Nordligaste kända häckplats är vid Tanaälvens utlopp (70° n. br.) och den sydligaste i Saltdalen (67°) (LÖVENSKIOLD 1947). Den är även undantagsvis funnen häckande i furuskog i Finnmarkens inre dalgångar.

I Sverige häckar arten sparsamt i den norrländska barrskogen, undantagsvis upp i björkregionen, från Härjedalen till nordligaste Lappland. Från Åsele lappmark saknas dock bofynd. Sydgränsen går alltså ungefär vid 62:a breddgraden. Tillfälligtvis äro bon funna även söder om nämnda linje i Dalarna och Hälsingland (SOF:s förteckning 1954).

I Finland är tallbiten enligt HORTLING (1929) häckfågel i Lapp-land, Petsamoområdet och övriga Nordfinland ned till Kuusamo, Pudasjärvi och Kajana (64° n. br.). ROSENIUS säger (1929), att tallbiten här liksom i Norge visar förkärlek för björkskog, medan HORTLING anger barrskog som viktigaste häckterräng.

I Ryssland går artens sydgräns som en direkt fortsättning på den finska tvärs över landet mot sydost och löper i Sibirien ända ned mot 50:e breddgraden. I Ostsibirien bebor tallbiten det subalpina busk-området söderut till Stanovojbergen, Sajan och Altai (NIETHAMMER 1937).

I Nordamerika är den enligt sistnämnde auktor i barrskogarna på Klippiga bergen funnen häckande ända nere i New Mexico, således ungefär vid 36:e breddgraden.

Invasionen vintern 1954–55

Innan jag övergår till redovisning av det insamlade materialet, vill jag taga tillfället i akt att tacka samtliga observatörer för den mångfald värdefulla och intressanta uppgifter som lämnats.

Här följer en sammanställning landskapsvis av de inkomna rapporterna med början norrifrån. Även observationer utan närmare angivet datum ha medtagits.

Västerbotten

I slutet av okt. iakttogos smärre flockar i trakten av Skellefteå (J. R. MARKGREN).

Dalarna

Tallbitar uppträdde under vintern kring Holsåker, dock ej i större omfattning än 1953–54 (G. INGRITZ).

Värmland

Ett flertal observationer gjordes i mellersta Värmland under vintern. Två ex. sågos 16.2. i Ekshärad (B. AXELSSON).

Västmanland

17.10. och 6.3. observerades tallbit i Ramsberg. 23.2. påträffades några ex. ihjälkända S Lindesberg (C.-I. CARLSSON). Smärre flockar iakttogos vid Askövik 16.11. i Västerås 21.11. och i Skällby 26.12. (J. WAHLSTEDT). 19.11. visade sig tallbitar i Västerås, och 22.11. iaktogs en ganska stor flock vid Tidö (J. BERNSTRÖM). 1.1. sågs några ex. NW Köping (G. ANDERSSON).

Uppland

8.11. observerades rätt stora flockar vid Rönnskärs udde och i Gamla Grisslehamn på Vaddö. I Högskogen, Bälinge iaktogs tallbit 6.1., 11.1., 1.2., 16.2. och 27.2. (A. DELIN, B. STÅHL, J. WAHLSTEDT). Tallbit observerades vid Sörsjön 9.11., i Dalby 13.11. och 22.12., i Uppsala med omnejd mellan 17.11. och 20.12. (12 obs.), i Danne-mora 21.11., 19.12. och 28.12., i Skärplinge 21.11., i Jälla 25.12. och 26.1., vid Grisslehamn på Vaddö 30.12., i Åby 27.1. samt i Harvik 24.2. (Uppsala Orn. klubb enl. obs. av R. BUNZOW, K. FREDGA, G. HANSSON, U. LINDSTRÖM, A. LUNDIN, L. ME-

LANDER, Å. NORLIEN, E. NORLING, T. PETTERSSON, B. STOLT, B. STÅHL, L. WOLLGÅRD). Enstaka ex. eller flockar iakttogs vid Ålandsdal 11.11., 13.11., 16.11. och 22.11. samt i Uppsala mellan 16.11. och 28.12. (15 obs.) (B. STOLT, L. WOLLGÅRD). Tidvis rätt stora flockar av tallbit uppträdde i Tierp tiden 12.11.—5.12. (N. ALINDER). I Tängesbo observerades två ex. 7.12. (L. GUSTAVSSON).

Stockholmsområdet

5.12. iakttogs några ex. i Fredhäll, Stockholm (H. LUNDIN). 13.1. visade sig en flock om 30 ex. i Enskede (C.-W. FREDRIKSSON).

Närke

Ett vingskadat ex. tillvaratogs på senhösten i Kumla (C.-I. CARLSSON). I början av nov. observerades 3 ex. i Dyltaskogen, N Örebro (H. GUSTAFSSON). Smärre flockar iakttogs i Glanshammar s:n 5.11. (H. GUSTAVSSON) och 15.11. (G. HANSSON). 7.11. sågs två unga tallbitar i Tysallinge (A. ADOLFSSON). I slutet av nov. uppträdde tallbit i Skyllberg enl. E. JOHANSSON, och 26.12. observerades några ex. i Tångeråsa s:n (R. EDBERG). 12.12. sågs ett par i Fjugesta (K. BORG). 20.12. iakttogs två tallbitar i Vintrosa (G. CARLSSON). I Hallaberg s:n observerades några ex. 13.3. (C.-I. CARLSSON).

Dalsland

5.12. skötes två ex. vid Edsviken. 2.1., 9.1. och 18.2. iakttogs smärre flockar i Ödskölt (A. GUSTAFSSON). 28.12. observerades tallbit i Hökedalen (M. CARLSSON). 30.12. visade sig två ex. i Skällsåter, Järbo s:n (E. ANDRÉASSON). 5.1. sågs en ensam tallbit vid Ekenås mosse, Frändefors s:n (E. LARSSON).

Västergötland

En liten flock observerades 22.11. i Delsjöskogen, Göteborg (I. ARLÉN).

Östergötland

19.12. iakttogs ett fåtal tallbitar S Linköping (TH. GUSTAVSSON). 23.12. syntes en mindre flock vid Bråvikens S strand. 26.12. uppträdde småflockar 2 km O föreg. plats. 6.1. skötes ett ex. i Mixdala, och samma datum observerades enl. K. IVARSSON en mindre flock på Lagnö (R. ANDERSSON). 26.12. iakttogs ett ex. i Valdemarsvik (V. OLSSON).

Småland och Öland

I trakten av N. Hestra observerades tallbit 28.10., 5.11., 12.11., 26.11., 28.12., 16.1. och 26.1. Vid Kävsjön gjordes en iakttagelse 21.11. och i Långhult, Angerdshestra 3.2. (S. PETERSSON). 14.11. syntes flera flockar i Kalmar. Samtliga flögo mot SW. 21.11. sågs ett fåtal tallbitar vid Beijershamn på Öland (A. JONSSON). I senare hälften av nov. uppträdde tallbit rätt talrikt i Kalmar. I samma månad sändes fällda ex. in för montering från Vassmolösa. 21.11. sågs en flock av A. PERSSON i Päråd. I dec. observerades enl. G. SVÄRD en mindre flock i Algutsrum på Öland. Ett fåtal tallbitar iakttogs även i Kristvalla under vintern (E. WELANDER). 26.12. sågs ett ensamt ex. vid Skede kyrkby av L. WALFRIDSSON. I början av jan. inlämnades enl. C. HOLM ett ex. från Skirö s:n (Vetlanda Ornitologiska klubb). I Tannarp observerades mindre tallbitflockar 27.12., 28.12., 29.12., 1.1., 3.1. och 9.1. (L. E. WIXE). Några ex. iakttogs 2.12. och 3.12. i Tingsryd (A. HERRLIN). Vid årsskiftet skötes två tallbitar i Högsby (V. OLSSON).

Blekinge

I Karlskrona observerades smärre flockar eller enstaka ex. mellan 10.11. och 30.11. (10 observationer). Vidare hittades där ett dött ex. 6.12. (B. LUNDBERG).

Skåne

28.10., 30.10. och 9.2. iakttogs enstaka ex. O Ljungbyhed (L.-E. WIXE). 7.11. observerades vid Börringe ett par mindre flockar, som efter att ha rastat i en granplantering sträckte mot W. 21.11. uppehöll sig en liten flock i Sövde (E. HANSEN). 18.11. sträckte två smärre tallbitflockar mot W över Lund. I samma stad iakttogs överflygande flockar 22.12. och 12.1., då med sträckriktning N. I Lomma observerades enstaka ex. samt mindre flockar 21.11., 29.11., 7.12. Under en excursion

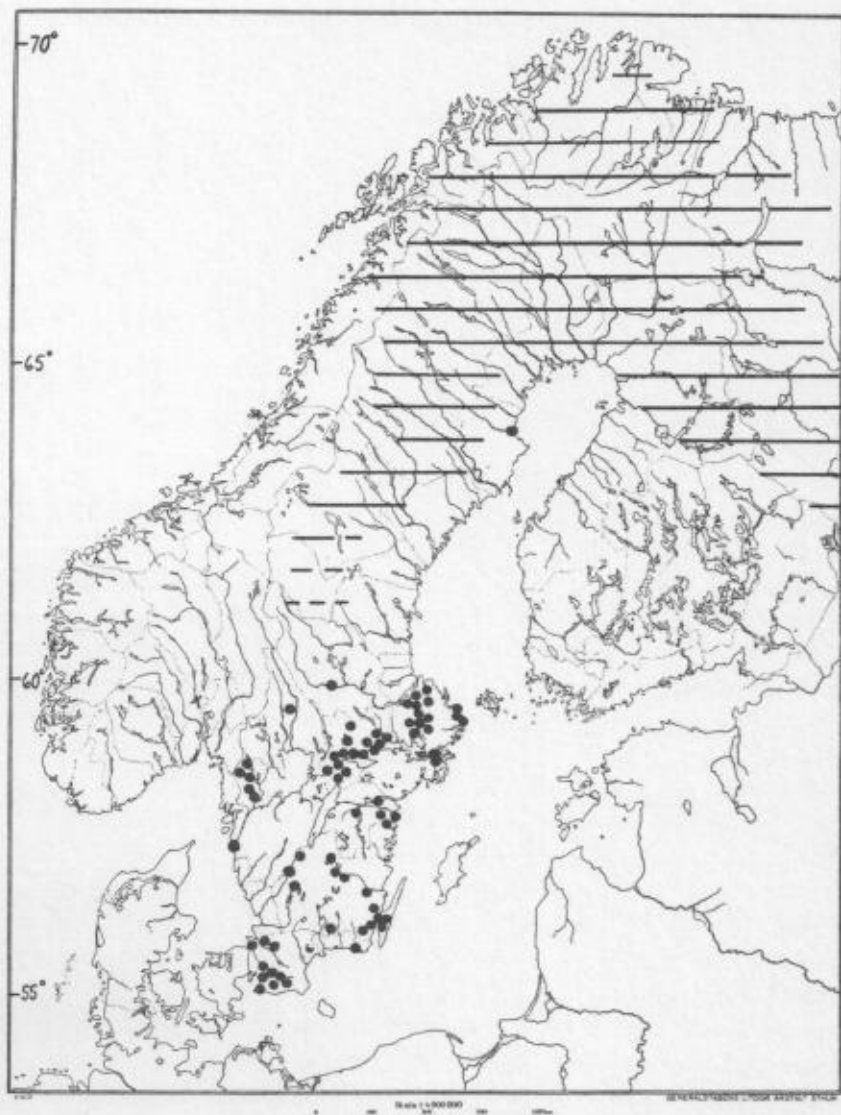

Fig. 1. Karta över tallbitinvasionen i Sverige vintern 1954—55. Punkterna utmärka de orter, varifrån tallbitobservationer rapporterats. Vågrät streckning markerar artens ungefärliga häckningsområde i Fennoskandia. (Black dots show the reported observations of *Pinicola enucleator* in Sweden 1954—55. The approximate breeding range in Fennoscandia is marked with horizontal lines.)

29.12., ledd av S. MATHIASSEN och meddelaren, iakttogs sammanlagt c:a 20 ex. mellan Arlov och Landskrona (M. MARKGREN). 21.11. observerades en mindre flock vid Kulla-Gunnarstorp (T. HERNER, S. ULFSTRAND). 21.11. uppehöll sig två ex. vid Ljunghusen (G. OLOFSON). 22.11. och 7.1. iakttogs enstaka tallbitar i Klippantrakten (S. SVENSSON). 1.12. och 12.12. sågs tallbit i trakten av Krankesjön (R. ANDERSSON). 17.1. observerade förf. en liten flock, som ivrigt lockande flög över Lund i riktning NW. 6.2. uppehöll sig en mindre flock tallbitar i granskog vid Snogeholmssjön (S. ANDERSSON, B. HYLÉN-CAVALLIUS).

Kvantitativt har invasionen tydligen ej varit av den omfattning jag hade väntat mig, ty inga egentliga massförekomster ha rapporterats. Oftast rör det sig om små sällskap på tiotalet djur eller mindre. De största flockarna med angivet individantal rapporteras från Gamla Grisslehamn (60—70 ex. 8.11.), Uppsala (50 ex. 27.11.) samt från Lund (60 ex. 22.12.). Geografiskt ha emellertid vandringarna varit rätt omfattande och inom vårt land nått dess sydligaste delar i en utsträckning, som för övrigt ej förekommit under senare decennier, invasionsvintern 1942—43 ej undantagen.

En karta med de orter utmärkta, från vilka tallbit rapporterats visar (fig. 1), att invasionen berört praktiskt taget hela södra och mellersta Sverige med de nordligaste fynden i mellersta Värmland, Dalarna och — vitt skilt från de övriga — i Västerbotten. Måhända förefaller den nästan totala frånvaron av norrländska fynd egendomlig, om man betänker, att tallbiten som häckfågel i vårt land är utpräglad nordlig. Emellertid får man komma ihåg, att en översiktskarta av detta slag aldrig ger en helt sann bild av ett invasionsförlopp, eftersom den i rätt hög grad delvis återspeglar fördelningen av fågelkunniga personer i landet. Att aktiva ornitologer äro tunn-sådda i Norrland, är ju ett bekant faktum, och uteblivna rapporter från landets norra delar behöver ej nödvändigt betyda, att de därstädes boende tallbitarna ej alls varit stadda på vandring under vintern.

I vilken utsträckning svenska häckfåglar ingått i invasionsmassan, torde vara omöjligt att avgöra, och jag avstår helt från gissningar härom. Dock får det anses tämligen säkert, att huvudmängden av fåglarna kommit från annat håll, nämligen från öster eller nordost. Helt visst har en stor del av tallbitflockarna från Finland passerat över Ålands hav och nått Upplandskusten, varefter fåglarna i västlig till sydlig riktning fortsatt in över vårt land. Den mindre invasion av tallbit, som ägde rum vintern 1952—53, var av rapporter att döma begränsad till Mellansverige med de flesta fynden på Upplandskusten och längs Mälardalen, vilket indikerar samma färdväg

över Bottenhavet, d. v. s. via Åland. Av ytterligare fakta, som tala för att detta är en normal sträckväg för vintertid från öster eller nordost kommande tallbitar, vill jag nämna följande. TORE ANDERSSON, som brukar syssla med sträckfågelstudier på Väddökusten, har tidigare meddelat mig, att vid Rönnskärsudde tallbitar iakttagits, vilka med största sannolikhet kommit över havet från finska sidan (jfr VF 13, 1954, p. 37). Likaså framgår av den kartbild, som FAXÉN företer i sin redogörelse för den stora tallbitinvasionen vintern 1942—43 (VF 4, 1945, p. 23), att förekomsterna då i huvudsak voro ostligt lokaliserade i landet, men att den starkaste spridningen mot sydväst följde en linje från Ålands hav över Uppland, Närke och Västgötaslätten. På samma karta observerar man även extremt västliga fynd i höjd med Kvarken, ett annat tänkbart överflygningsområde vid storinvasioner (jfr FAXÉN p. 21).

Huruvida Åland denna gång utgjort den enda infartsvägen, är däremot svårt att yttra sig om. Jag håller det inte för osannolikt, att invasionsvägen nått den östra kusten av Bottniska viken och Östersjön med bred front, och att därvid somliga flockar passerat över Östersjön på något lämpligt ställe, t. ex. via Ösel — Gotland — Öland. Härför tala bl. a. fynden på Öland, observationerna av sydväst-flygande flockar i Kalmar samt de förvånansvärt tidiga iakttagelserna i Skåne (Ljungbyhed 28.10. och 30.10., Börringe 7.11.), vilka alltså gjordes, innan man ännu noterat de första tallbitarna på Upplandskusten (Väddö 8.11.).

Invasionens förtrupper nådde tydligen vårt land i slutet av oktober. Huvudmassan kom i november, och invasionens kulmen torde här ha inträffat ungefär vid månadsskiftet november—december. Under hela december voro fynden ännu relativt talrika, men de minskade avsevärt i januari och blevo allt sparsammare under februari och början av mars, varefter de helt upphörde. Vårvinterns sista inrapporterade tallbitobservation gjordes i Hallsberg s:n i Närke den 13.3.

Invasionen var märkbar även i andra delar av Europa väster om Östersjön. I marsnumret 1955 av »British Birds» rapporterar W. U. FLOWER, D. SCOTT och T. WEIR ett fynd av en tallbithona på ön May utanför Skottlands ostkust 8.11.1954. Fågeln fångades, fotograferades och ringmärktes dagen därpå. I samma notis omnämns skandinaviska observationer. H. HOLGERSEN berättar, att tallbit på förvintern uppträdde på Norges sydvästkust, där arten ses ytterst sällan. I Sokndal fångades ett trettiotal fåglar mellan den 26.10.

och 3.11., av vilka några insändes till Stavanger museum. I Danmark observerades enligt C. A. BLUME sammanlagt 7 tallbitar vid Skovshoved och Tisvilde Hegn 23.11. samt ett ex på Amager 19.12.

Egna efterforskningar i vårt södra broderland ha emellertid givit negativt resultat. Ingen av de tillfrågade danska ornitologerna hade sett tallbit i hemlandet under den gångna vintern. I betraktande av de jämförelsevis talrika förekomsterna i södra och västra Skåne, skulle man väntat, att tallbitflockar överflugit Öresund i långt större utsträckning, än som tydligen varit fallet.

I tillgängliga tidskrifter har jag inte funnit någon uppgift om huruvida invasionsvågen nådde europeiska kontinenten söder och väster om Skandinavien.¹⁾ Att mera ostligt belägna landområden, såsom Sydfinland, Baltikum och norra Polen berördes, är högst sannolikt, då sträcket synes ha gått huvudsakligen mot sydväst från häckområdena i Nordosteuropa och måhända även Sibirien.

Näring vintertid

Tallbitens speciella förkärlek för rönnbär är väl bekant, och sedan gammalt vill man gärna sätta likhetstecken mellan invasionsår och rönnbärsår. Emellertid synes artens vinterdiet inte vara fullt så ensidigt, som man i allmänhet tror. Från denna invasion dominera som väntat uppgifterna om att flockarna livnärt sig av rönnbär, men oxelbär anges nästan lika ofta. Många tallbitar ha setts äta skott av gran, och detta gäller ingalunda blott sådana som iakttagits relativt sent, då rönnar och oxlar redan voro kalättna. I några fall uppges att fåglarna bearbetat och ätit av grankottar. Uppgifterna härom ha lämnats av personer, vilka jag känner som skickliga och erfarna ornitologer, varför förväxling med korsnäbb får anses utesluten. Vidare synas enbär rätt ofta nyttjas som föda av uppgifter från denna och tidigare tallbitvintrar att döma. Av annan uppenbarligen mindre vanlig vinternäring må nämnas björkfrö, som förträdes av tallbitflockar vid två olika tillfällen på vårvintern 1949 enligt D. STENBERG, samt aspknopp, varav ett skadat ex. enligt O. ELOFSON sågs livnära sig en vinterdag för några år sedan. Själv iakttog jag tillsammans med M. MARKGREN vid ett tillfälle en mindre

¹⁾ I Journ. für Ornith. 96, häfte 3 (juli 1955, då ovanstående uppsats förelåg i korrektur), har J. PEITZMEIER publicerat ett par enstaka fynd från Westfalen, Tyskland, i februari—mars 1955.

RED.

flock tal
tuvor, s
Säker
Möjlighe
tertid ri
över inv

Den i
aktigt]
har jag
terströv
möjligt
liga bid
kan jag
Det är
överhuv
met. D

Unde
bestämr
driften.
i häcko
med rik
driften
uppsöka
de flest
platser.
och förs

Uppe
seende
hands a
ordinär
nästan
förlopp
frösättn
sidan ä
helt an
inte hel
torer sl

flock tallbitar, som hoppade omkring på marken ätande lingon från tuvor, som stucko upp ur snön.

Säkerligen är med ovanstående långtifrån hela matsedeln angiven. Möjligheterna för tallbiten att variera sin diet äro således även vintertid rätt avsevärda, vilket bör hållas i minnet vid teoretiserande över invasionernas orsaker.

Slutkommentar

Den intressantaste detaljen vid studium av invasioner är otvivelaktigt problemet om deras uppkomst. I Västerbottens kustland har jag under en följd av år studerat tallbitens mera normala vinterströvtåg, näringsbiologi och allmänna beteende i avsikt att om möjligt utröna något om orsakerna till invasionerna. Några väsentliga bidrag till klarläggandet av invasionernas kausalsammanhang kan jag dock inte lämna på grundval av mitt nuvarande material. Det är väl för övrigt tvivelaktigt, om man med nämnda metodik överhuvud kan nå fram till en empiriskt grundad lösning av problemet. Dock må några allmänna reflexioner tillåtas mig.

Under vinterhalvåret, då häckningsdriften ej gör sig gällande, bestämmes väl tallbitens beteendemönster huvudsakligen av näringsdriften. Det synes mig därför antagligt, att en viss näringsknapphet i häckområdet är tillräckligt för att utlösa ett strövande mot trakter med rikligare tillgång på föda. På vårvintern gör sig fortplantningsdriften åter påmind och förmår så småningom fågeln att vända och uppsöka sitt häckningsområde. På detta sätt vandra förmodligen de flesta tallbitar varje år på senhösten bort från sina nordliga boplatser. Normalt torde dessa strövtåg vara av begränsad omfattning och försiggå i en kring syd varierande huvudriktning.

Uppenbart är, att vi ett invasionsår ha att göra med i något avseende exceptionella omständigheter. Det ligger väl närmast till hands att antaga, att det då rör sig om en intensifiering eller extraordinär geografisk omfattning av de företeelser, som årligen eller nästan årligen orsaka fåglarnas bortsträck, enligt ovan skisserade förlopp alltså en akut näringsbrist, beroende på felslagen frukt- eller frösättning hos bärträd och barrträd över stora områden. Å andra sidan är det tänkbart, att primärorsakerna till en invasion äro av helt annan natur än de, som utlösa sträck ett normalår. Jag kan inte helt frigöra mig från misstanken, att vissa klimatologiska faktorer skulle kunna i hög grad direktpåverka även vinterhårdiga

fåglars beteende. Man observerar stundom, hur på tidigt vårsträck stadda vipor eller starar jagas tillbaka mot söder av plötsliga oväder med snö och kyla. På liknande sätt har jag vid flera tillfällen vintertid iakttagit, att tallbitflockar, som varit till synes stationära i ett område med god bårtillgång, med ens försvunnit vid kraftigt temperaturfall eller snöstorm. Klimatfaktorers betydelse vid tallbitinvasioner har tidigare diskuterats av GRENQUIST (1947) och MALMBERG (1949).

Populationstillväxt anföres ofta som en viktig faktor i dessa sammanhang. Säkert är dock, att i åtminstone de skandinaviska och nordfinska häckområdena tallbiten är alltför sparsamt förekommande för att eventuella beståndsökningar skulle i nämnvärd grad bidra till uppkomsten av invasioner. Överhuvud taget torde nämnda populationer ej räcka till för att förklara de massuppträdanden, som tidvis äga rum i vårt land eller angränsande landområden. Troligtvis ha tallbitinvasionerna sitt ursprung i Nordrysslands eller rent av Sibiriens skogar. Det är väl tvivelaktigt, om ens där populationstillväxten hör till de viktigare utvandringsorsakerna. Man har svårt att tänka sig någon nämnvärd trångboddhet bland tallbitarna i den sibiriska taigan eller det nordryska skogsområdet, där ju ofantliga arealer stå till buds. Däremot kan man lätt föreställa sig ytterligt tidiga och intensiva vinterutbrott i nämnda områden, med häftiga snöstormar eller extremt låga temperaturer, som kunde utlösa ett ovanligt kraftigt bortsträck av tallbit, in över territorier, tillhörande sydligare boende artfränder, vilka i sin tur nödgades eller lockades att sätta sig i rörelse. Därmed vore begynnelsen till invasion given. Med all säkerhet fordras dock samverkan av flera faktorer för att långvandringar till Sydsandinavien eller Nordsjöländerna skola äga rum. Näringstillgången är förmodligen alltid en starkt bidragande orsak till invasioner — om primärt eller blott sekundärt må lämnas osagt, eftersom vi veta så litet om naturförhållandena i de trakter, som utgöra vandringarnas ursprungsområde.

LITTERATUR

- FAXÉN, L. 1945. Invasionen av tallbit (*Pinicola enucleator* L.) vintern 1942—43. VF 4: 18—26.
 FLOWER, W. U., m. fl. 1955. Pine Grosbeak on the Isle of May. British Birds 48: 133—134.
 Förteckning över Sveriges fåglar, 3. uppl. 1954. Stockholm.
 GRENQUIST, P. 1947. Taviokuurnan, *Pinicola e. enucleator* L., biologiasta (Zusammenfassung: Über die Biologie des Hakengimpels). Ornis fennica 24: 1—10.
 HORTLING, I. 1929—31. Ornitologisk handbok. Helsingfors.
 LÖVENSKIÖLD, H. L. 1947. Håndbok over Norges fugler. Oslo.

MALMBERG, T.
 dande i Skå
 NIETHAMMER, C
 ROSENTIUS, P. 1

Summary the winter of

A quite unusu
 from the latter
 this species has
 Norway and in
 from the east
 groups, and onl
 minated at the
 Berries of *Sc*
 grosbeaks. How
 and — more s
 Pine grosbeak
 North America
 food supply is
 the sole origin
 were mainly br
 SW by lack of
 factors. — Evi
 Åland islands,

Kornspa
 ande kornsparv
 tionsplats. Fåg
 Svartpar
 Flodsång
 6.7.—8.7.1952
 björkar med hö
 det tydligt fra
 Gräshop
 vid en bäck me
 sångare jaga vi
 Trots ivrigt sö
 dock höra sig
 Boet innehöll 4
 flera hanar (m
 Stenskvä

- MALMBERG, T. 1947. Reflexioner kring tallbitens, *Pinicola enucleator* (L.), uppträdande i Skåne. VF 8: 121—131.
NIETHAMMER, G. 1938. Handbuch der Deutschen Vogelkunde, II. Leipzig.
ROSENIUS, P. 1929. Sveriges fåglar och fågelbon, II. Lund.

Summary: An irruption of the Pine Grosbeak (*Pinicola enucleator*) in the winter of 1954—55.

A quite unusual number of pine grosbeaks were seen in central and southern Sweden from the latter half of October 1954 to March 1955, many even in Scania, where this species has been but a very rare visitor during the last decades. Also in southern Norway and in Denmark flocks were seen, and an occasional individual was reported from the east coast of Scotland. In most cases the birds were observed in small groups, and only a few flocks numbered more than 50. In Sweden the irruption culminated at the November/December change.

Berries of *Sorbus* trees seem to be the most important winter food of the pine grosbeaks. However, they are also often seen eating shoots and even cones of spruces and — more seldom — juniper berries, birch seed and whortleberries.

Pine grosbeaks breed in the northern parts of Fennoscandia, Russia, Siberia, and North America. Probably all of these birds make short migrations every winter as food supply is diminishing. Scandinavia's small population could hardly constitute the sole origin of last winter's invading flocks. It is therefore supposed that they were mainly breeding birds of Finland, Russia or even Siberia, driven away towards SW by lack of food, weather changes or by a combined action of these and other factors. — Evidently the migrating flocks crossed the Baltic Sea by way of the Åland islands, perhaps also via some more southern route.

Meddelanden

1. Fågeliakttagelser från sydöstra Närke

Kornsparv (*Emberiza calandra*). För andra året i rad observerades en sjungande kornsparv i hallsbergstrakten, nämligen den 28.6.1954, 4 km N fjolårets observationsplats. Fågeln kunde senare icke återfinnas (R. LUNDGREN).

Svartpannad törnskata (*Lanius minor*). Se VF 13, s. 269!

Flodsångare (*Locustella fluviatilis*). En sjungande hane sågs och hördes den 6.7.—8.7.1952 vid Kvismaren. Fågeln satt i ett buskage av sälg och ganska stora björkar med hög och frodig örtvegetation och kunde studeras på 2 å 3 m håll, varvid det tydligt framgick att den var jämnt enfärgad på ryggsidan (B. JOHANSSON).

Gräshoppsångare (*Locustella naevia*). Den 5.6.1953 hördes ett ex. sjunga vid en bäck med rik vegetation i Ö. Kvismaren. Två dagar senare sågs två gräshoppsångare jaga varandra genom och kring de spridda videbuskar, som kantade bäcken. Trots ivrigt sökande hittades inget bo förrän den 9.8. (A. ANDERSSON). Hanen lät dock höra sig vid ett flertal tillfällen mestadels med svag sång under mellantiden. Boet innehöll 4 fullvuxna ungar. Häckningen upprepades ej följande år (1954), men flera hanar (minst 3) hördes sjunga i Kvismardalen.

Stenskvätta (*Oenanthe oenanthe*). Den 24.10.1953, sedan alla fåglar av denna